

A mai magyar dokumentumpiac és a gyermekkönyvtárak

*A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Gyermekkönyvtáros
szekciójának konferenciája 1995. november 23–24.*

A tanácskozás a **mai magyar dokumentumpiac és a gyermekkönyvtárak** téma jegyében zajlott, melyre meghívót kaptak a kiadók is, sajnálatos módon közülük csak a Móra Kiadó és a bajai ABC tankönyvkiadó képviseltette magát.

Csabay Károly, a KMK igazgatója beköszöntő szavai után Dr. Suppné Tarnay Györgyi a szekció elnöke sürgető és megválaszolendő kérdések formájában vázolta a gyermekkönyvtáros társadalom kételyeit, félelmeit.

Fogarassy Miklós, a KMK főtanácsosa részletes és átfogó képet adott a mai állapotokról, kiindulva a rendszerváltozás előtti helyzetből, amikor is a Móra Kiadó egyeduralmi helyzetben volt a gyermekkönyvek kiadása tekintetében. Az állami dotáció következtében a könyvtárak alacsony szintje elérhetővé tette mindenki számára a megjelenő dokumentumokat. Értékes magyar és világirodalmi alkotások láthatnak napvilágot. A kiadó maga köré gyűjtötte azokat a magyar írókat-költőket, akik hallgatásra kényszerültek, hiszen számukra egyetlen publikációs lehetőség a gyermekirodalom terén adódott. A cenzúra ezen a területen kevésbé működött.

A mai helyzet az 1994-es adatok alapján a következő:

1. Nincs állami mecenatúra.
2. A kb. 120 kiadó szinte mindegyike jelentet meg gyermekeknek szóló különböző színvonalú kiadványokat. A Móra Kiadó nehéz helyzetben van, pályázatok, alapítványok segítségével próbál pénzhez jutni. Sok a külföldi kiadók magyar leányvállalata, cél a gyors haszon. 1994-ben 346 kiadvány jelent meg a gyerekeknek, ezen túl még kifestők, foglalkoztatók özöne. Dömpingáru lett a gyermekkönyv.
3. Ma az átlagár 800,- Ft, mely pillanatonként emelkedik a papír, nyomdaköltségek stb. árának emelkedésével.
4. Erős a harc a médiák között. Képregények, gyermekmagazinok árasztják el az olvasót, nem mindig a kívánt színvonalon.
5. Megszűnt a hazai műhely, a nagy írók már nem írnak a gyermekeknek. Sok az újrakiadás, a zanzásítás, a Disney könyvdömping, az illusztráció nélküli rossz papírra nyomott könyv.
6. Kitűnő az ismeretterjesztő könyvek választéka, különösen a kisebbeké.
7. Megváltozott a szöveg és a kép viszonya, a képi megjelenítés túlsúlyba került.
8. Összeomlott a könyvesbolti rendszer. Könyv mindenütt kapható, de a teljes kínálat sehol nem lelhető föl.
9. Nehéz helyzetben vannak a könyvtárak, szigorú válogatásra kényszerülnek még a nagyobbak is. A könyvtermésnek csak töredékét képesek beszerezni.

Jellemzője a mai helyzetnek és nem hagyható figyelmen kívül az iskolai oktatási módszerek és a tananyag változása. Az sem biztos, hogy a ma és egyre inkább a jövő gyermeke a könyvekből szerzi meg a szükséges információkat. Megnőtt az intenzívebb nyelvtanulás következtében az érdeklődés a nyelvkönyvek, s az idegennyelvű szépirodalom iránt.

Árvává lett a mese, az értékes irodalom. Újfajta analfabetizmus veszélye fenyeget: szellemi satnyulás, a fantázia elszegényedése, s a fizikai elszegényedés következtében egyre többen lesznek, akik nem juthatnak hozzá a KÖNYV-höz.

Horgas Béla hasonló aggodalmairól és félelmeiről beszélt saját megélt tapasztalatai alapján, idézve a LIGET karácsonyi számából Poszler György: Apokalipszis vagy metamorfózis című cikkéből.

Boldizsár Ildikó, a Pesti Szalon Kiadó szerkesztője és mesekutató arról beszélt, hogy milyen érzelmi, erkölcsi, szellemi útmutatást, életszabályt ad a gyermekeknek a MESE, valamint arról, hogy egyre több a napvilágot látott szörny-szülött mesekönyv, redukált, zanzásított klasszikus mesékkal, melyek többnyire már csak képmagyarázatok. Sajnos a szöveg és a kép összhangja nincs meg a legtöbb kiadványban. Így nem szolgálhatja a gyermek esztétikai fejlődését, szín- és formavilágának gazdagítását, az írott szöveg jobb megértését, s egyáltalán a szöveg feldolgozását.

Bazsó Márton a Móra Kiadó nehéz helyzetét ecsetelte. A könyvkiadás: üzlet. A minőségi könyvkiadás szakma és pénz kérdése. Ki fizeti meg? Ma úgy látszik, a minőségre nincs kereslet. Nincsenek új művek. A gyermekirodalomban a kontinuitás megszakadni látszik...

Csabai Dolóres a bajai ABC-kiadó képviselője a könyvön kívüli információ-hordozókról szólt, e téren kiadójuk tevékenységéről; a számítógépes oktatójátékokról, az ismeretterjesztő enciklopédiák CD-lemezen való megjelentetéséről.

A második napot 10–14 éves gyerekek kezdték – mindannyian a FSZEK Liszt Ferenc téri Gyermekkönyvtárának olvasói –, akik arról számoltak be, milyen könyveket szeretnének olvasni, azaz mit javasolnak a kiadóknak. Hiányolták az ismeretterjesztő irodalomból a közepes nehézségű munkákat, mert vagy kicsiknek szólnak, vagy a középiskolásoknak. Vékony könyveket szeretnének olvasni, a drágább könyvek olcsóbb kiadásait, több ifjúsági regényt, amelyek saját korosztályukról és korosztályuknak szólnak, több történelmi regényt a közelmúlt eseményeiről.

Végül a gyermekkönyvtárosok szóltak tapasztalataikról, gondjaikról. Dr. Nagy Zoltánné beszélt az iskolában a kötelező olvasmányok és az irodalomtanítás címén elkövetett agresszióról; arról hogy az új kihívásoknak a hagyományos gyűjtőkörű gyermekkönyvtárak már nem tudnak megfelelni; hogy a szakmai irányelvek felülbírálatára lenne szükség; hogy a gyerekeknek meg kell tanítani a technikai dokumentumhordozók nyelvét, a képi nyelvet a könyv párhuzamos megszeretetésével együtt, a film – videó – nyelvét, s egyáltalán megteremteni az átjárhatóságot a művészetek között.

Bencsikné Kucska Zsuzsa arról szólt, hogy a kevés pénzből hogyan lehet gyarapítani, s arról, hogy az utóbbi időben a kiadók már nem keresik a kapcsolatot a gyermekkönyvtárakkal, hogy mi az, amit meg kellene jelentetni.

Járai Aliz felhívta a figyelmet az elektromos médiák jelenlétére, a gyerekek részéről mutatkozó fokozott igényre, s arra, hogy ne konkurensi legyenek a

könyvnek, hanem támogatói, egymás kiegészítői. Szólt arról, hogy a könyvpiacón túlsúlyban van az ismeretterjesztő gyermekirodalom, de a kamaszkor irodalma hiányzik, illetve ami van, az fordított irodalom, más nép, más ország életét, erkölceit mutatja be, követhető példát nem ad. Ifjúsági irodalom nincs, ifjúsági film régóta nem készült.

Bana Éva a multimédiák, a CD-ROM-ok gyermekkönyvtári felhasználását, saját gyakorlatukat ismertette.

Tóth Gyuláné a gyermek- és ifjúsági sajtó jelenlegi állapotát vázolta, érték-közvetítő szerepüket, sokszor szereptévesztésüket, a sokszínű kínálatban való eligazítás nehézségeit, az eladhatóság és a tartalom fordított viszonyát.

A kétnapos tanácskozás a résztvevőket saját gyakorlatuk átgondolására, felülvizsgálatára készíteti. Új vásárlási stratégiát kell kialakítani, preferenciákat a dokumentumhasználatban, az új igények kielégítésében átgondolni a gyermek- és felnőtt-szolgálat viszonyát.

Megfogalmazódott az az igény, hogy kívánatos lenne, ha a kulturális kormányzat, s az alapítványok támogatnák a gyermekkönyvkiadást, a tőkeszegény, értékes magyar könyvek kiadását, elérhető áron, hogy a szegényebb rétegek is hozzájussanak.

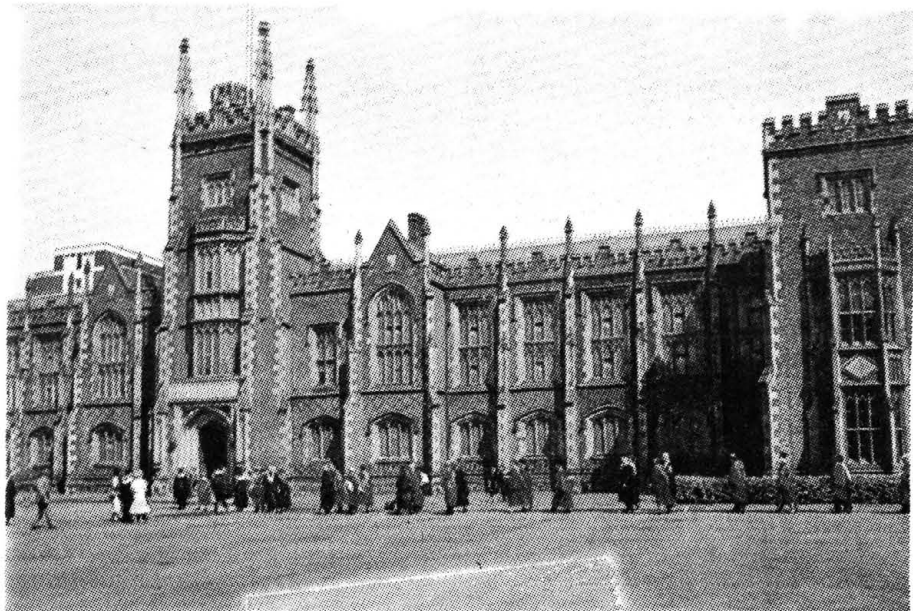
Tudomásul kell venni az új technikákat, módszereket, de a régi értékeket átmentve, megtartva megújítani.

Át kell értékelní a gyermekkönyvtárak szerepét, hogy megfelelhessenek az új társadalmi kihívásoknak. El kell döntení, mi az, amiben lépünk kell és hogyan?

De nincs vége a Gutenberg-galaxisnak, a KÖNYV-re továbbra is szükségünk van!

Tóth Gyuláné

Queen's University

**EÖTVÖS KÁROLY
MEGYEI KÖNYVTÁR
VESZPRÉM**

*Könyvtári és Informatikai Szövetség
Megyei Könyvtári Tagozat
Kiss Gábor elnök úrnak*

*Könyvtári Egyesülés
Dr. Ambrus Zoltán elnök úrnak*

Tisztelt Elnök Urak!

A Veszprém megyei városi könyvtárigazgatók tanácsa (elavult szóval: a há-
lózat) március 13-án beszámolóom alapján megtárgyalta az előző napi buda-
pesti tanácskozáson történeteket és az alábbi egybehangzó álláspontra jutott:

A magyar könyvtárügyben egy olyan szűk csoport igyekszik magához ra-
gadni a hatalmat (Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Nemzeti Kulturális Alap,
törvényelőkészítés, szaksajtó stb.) amelynek tagjaira fennálló ellentétek mellett
a csalhatatlanságukba vetett hit, a szakmai gőg, mások véleményének semmi-
be vétele és arrogancia a jellemző. Így fordulhat elő, hogy központi szolgál-
tatásokat egy tollvonással megszüntetnek. Erre példa a Könyvtári és Informa-
tikai Szövetség megyei tagozatának március 12-i ülése, amelyen abszurd mó-
don a szakminisztérium vezetői arról kaptak hangsúlyos és meg nem cáfojt
véleményt, miszerint a megyei könyvtáraknak nincs létjogosultsága.

Délután pedig a Könyvtári Egyesülés Igazgatótanácsai megbeszélésén a ta-
valy októberi egybehangzó akaratunkkal ellentétben asszisztáltunk egy általunk
jónak tartott szakmai lap megszüntetéséhez, főszerkesztőjének gusztustalan
megszégyenítéséhez.

Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy rengeteg megtárgyalni valónk len-
ne, de erre nem volt idő.

Nyomatékosan kérem Elnök Urakat, tegyenek meg mindent azért, hogy to-
vábbra és talán gyakrabban is módunk legyen a baráti szellemű eszmecserére,
érdekeink közös védelmére, de két fórumunk ne válhasson egyesek szó-
csövénévé.

Levelem másolatát megküldtem a
megyei könyvtárak igazgatóinak,
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójának,
a szakminisztérium illetékeseinek,
a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros szerkesztőjének.

Tisztelettel:

Halász Béla
Igazgató